

УДК 82.09

Ростислав Радішевський
ORCID 0000-0002-5279-8232

ПОЛОНІСТИЧНІ СТУДІЇ ВОЛОДИМИРА ЄРШОВА (до 65-річчя з дня народження)

Анотація. *Стаття присвячена 65-річному ювілею у Володимира Олеговича Єршова – відомого філолога, історика літератури, полоніста, краєзнавця, доктора філологічних наук і професора Житомирського державного університету імені Івана Франка. Діяльність професора відзначена на багатьох рівнях і напрямках – Володимир Єршов має численні досягнення в галузі науки (неодноразово визнавався кращим науковцем Житомирського державного університету імені І. Франка), освіти культури та громадської діяльності.*

Коло наукових інтересів Володимира Олеговича напрочуд широке, проте особливе місце серед його дослідницьких зацікавлень займає польська мемуаристика доби романтизму (зокрема, доробок коростинівського митця Густава Олізара).

Професор своєю діяльністю ознаменував окрему епоху в історії волинської полоністики – період цей вирізняється інтердисциплінарністю, високим академічним кунштом, науковим педантизмом, увагою до фактів, духовністю наукових шукань. Філологічну школу Єршова характеризують точність у систематизації даних і подій, вірність історичному контексту, загальнокультурна структурованість, історичне, теоретичне та емпіричне осмислення культури українського Правобережжя. Важливою метою вченого є висвітлення у вітчизняному літературному процесі високого канону польськомовної української класики Волині, Київщини та Поділля.

Ключові слова: *Володимир Єршов, ювілей, українська наука, науковець, філологія.*

Інформація про автора: *Радішевський Ростислав Петрович, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри полоністики,*

Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Електронна адреса: rostyslav.r58@gmail.com

Rostyslav Radyshevskyi

VOLODYMYR YERSHOV
To 65 anniversary

Abstract. *The article is dedicated to the 65th anniversary of Volodymyr Olehovych Yershov, a famous philologist, literary historian, Polonist, local historian, doctor of philology and professor of Zhytomyr State University named after Ivan Franko. The professor's activity is marked on many levels and directions - Vladimir Ershov has numerous achievements in the field of science (he was recognized as the best scientist of Ivan Franko Zhytomyr State University), education of culture and public activity.*

The range of scientific interests of professor Yershov is surprisingly wide, but a special place among his research interests is occupied by Polish memoirs of the Romantic era (in particular, the works of Korostyshiv artist Gustav Olizar).

The professor marked a separate epoch in the history of Volyn Polish studies with his activity – this period is characterized by interdisciplinarity, high academic knowledge, scientific pedantry, attention to facts, spirituality of scientific research. Yershov's philological school is characterized by accuracy in systematization of data and events, fidelity to the historical context, general cultural structure, historical, theoretical and empirical understanding of the culture of the Ukrainian Right Bank. An important goal of the scholar is to highlight in the domestic literary process the high canon of Polish-language Ukrainian classics in Volyn, Kyiv and Podillya.

Key words: *Volodymyr Yershov, anniversary, Ukrainian science, scientist, philology.*

Information about author: *Radyshevsky Rostyslav, doctor of philology, professor, head of the department of Polish studies, Institute of philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv.*

E-mail: rostyslav.r58@gmail.com

Rostysław Radyszewski

WOŁODYMYR JERSZOW.

Z okazji 65. urodzin

Abstrakt. Artykuł poświęcony jest 65-leciu Wołodomyra Jerszowa, znanego filologa, historyka literatury, polonisty, miejscowego historyka, doktora filologii i profesora Żytomierskiego Państwowego Uniwersytetu im. Iwana Franki. Działalność profesora zaznacza się na wielu płaszczyznach i kierunkach - Wołodomyr Jerszow posiada liczne osiągnięcia w dziedzinie nauki (wielokrotnie uznawano go za najlepszego naukowca Żytomierskiego Uniwersytetu Państwowego im. I. Franki), a także dziedzinach edukacji, kultury i działalności publicznej.

Wachlarz zainteresowań naukowych profesora Jerszowa jest zaskakująco szeroki, ale szczególne miejsce wśród jego zainteresowań badawczych zajmują polskie wspomnienia z epoki romantyzmu (w szczególności twórczość korostyżewskiego artysty Gustawa Olizara).

Profesor zaznaczył swoją działalnością odrębną epokę w dziejach wołyńskich studiów polonistycznych - okres ten charakteryzuje interdyscyplinarność, wysoka wiedza akademicka, pedanteria naukowa, dbałość o fakty, duchowość badań naukowych. Szkoła filologiczna Jerszowa charakteryzuje się dokładnością w systematyzacji danych i wydarzeń, wiernością kontekstowi historycznemu, ogólną strukturą kulturową, historycznym, teoretycznym i empirycznym rozumieniem kultury ukraińskiego Prawobrzeża. Ważnym celem badacza jest odnalezienie i zbadanie wysokiego kanonu polskojęzycznej klasyki ukraińskiej Wołynia, Kijowszczyzny i Podola w rodzimym procesie literackim.

Słowa kluczowe: Wołodomyr Jerszow, rocznica, ukraińska nauka, naukowiec, filologia.

Nota o autorze: Radyszewski Rostysław, doktor filologii, profesor, kierownik katedry polonistyki, Instytut filologii, Kijowski Uniwersytet Narodowy im. Tarasa Szewczenki.

E-mail: rostyslav.r58@gmail.com

Володимир Олегович Єршов – філолог, історик літератури, полоніст, краєзнавець, доктор філологічних наук (2010), професор (2010) Житомирського державного університету імені Івана Франка, проректор із соціально-економічної роботи (2003 – 2006),

завідувач кафедри теорії та історії світової літератури Науково-дослідного Інституту філології та журналістики ЖДУ ім. І. Франка (2012 – 2016).

Діяльність професора В.О.Єршова відзначена на багатьох рівнях і напрямках.

В галузі науки він неодноразово визнавався кращим науковцем Житомирського державного університету імені І. Франка (2010, 2011, 2012, 2014, 2016), є лауреатом Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка (2015).

В галузі освіти є відмінником освіти України (2014), Почесним краєзнавцем України (2011), нагороджений відзнаками «Заслужений працівник ЖДУ ім. І. Франка» (2011), «Заслужений професор ЖДУ ім. І. Франка» (2016), «Слава ЖДУ ім. І. Франка» (2018).

В галузі культури отримав звання й нагороди від урядів кількох країн: *Zasłużony dla kultury Polskiej* (Заслужений діяч польської культури, 2010), нагрудний знак Республіки Казахстан «Іван Франко агиндаги Житомир мемлекеттік університетіне 100 жыл» (2019), Подяка Надзвичайного і Уповноваженого посла України в Республіці Казахстан за сприяння в популяризації української освіти, мови, культури і традицій у Казахстані (2019).

За активну громадську діяльність нагороджений Грамотою Верховної Ради України «За заслуги перед українським народом» (2018), має відзнаку органів місцевої влади м.Житомира (2016) та «За заслуги перед містом» (2006) III ступеня, є Почесним громадянином міста Коростишів Житомирської області (2013).

Володимир Олегович народився в 1956 р в м Еберсвальде (земля Брандербургу, Німеччина), з 1963 р навчався в Екабпілській загальноосвітній школі № 4 (Латвія), а з 1972 р – у Коростишівській ЗОШ № 2 Житомирської обл., яку закінчив у 1973 р. Служив у Збройних силах СРСР. Після демобілізації в 1976 році вступив на російське відділення філологічного факультету Житомирського державного педагогічного інституту ім. І. Франка. Його провідником у сферу науки став завідувач кафедрою російської та зарубіжної літератури доцент Сергій Трифонович

Радчук-Павленко, який підтримував і направляв науковий пошук молодого дослідника.

Закінчивши у 1980 р навчання, працював у школі, а за рік повернувся на рідний факультет викладачем російської та зарубіжної літератури.

У 2010 році захистив докторську дисертацію «Польська мемуаристична література Правобережної України періоду романтизму: еволюція, проблематика, поетика» в Київському національному університеті ім. Т. Г. Шевченка; того ж року отримав звання професора.

Наукові інтереси вченого: теорія та історія зарубіжної літератури, польськомовна література Правобережної України періоду романтизму, універсум волинського тексту, проблеми компаративістики, генології, мемуаристики, а також теорія та історія регіонального літературознавства і краєзнавства, розвиток літературознавчої думки Волині та історія ЖДУ ім. І. Франка.

Професор В. О. Єршов – автор понад 300 наукових праць, серед яких: монографії «Волинські полоністичні студії» (2014 року); «Польська мемуаристична література Правобережної України доби романтизму» (2010); «Польська література Волині доби романтизму: генологія мемуаристичності» (2008). Крім цього вчений у ЖДУ ім. І. Франка керує аспірантурою «Література слов'янських народів», є членом спеціалізованої вченої ради із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук за спеціальністю «Література слов'янських народів» в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка.

З 1997 р – головний редактор спеціалізованого наукового збірника «Волинь – Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем» (українською мовою); з 2013 р – науково-публіцистичного збірника «Полілог» (українською мовою); і з 2013 р – головний редактор серії наукових видань кафедри теорії та історії світової літератури Інституту філології та журналістики ЖДУ ім. І. Франка «Бібліотека кафедри Теорії

та історії світової літератури». Крім цього вчений є членом редакційної ради польської наукової серії «Colloquia Orientalia Bialostocensia» (Białystok, Polska) та низки всеукраїнських наукових видань, серед яких «Київські полоністичні студії» (КНУ ім. Т. Шевченка, Київ), «Бібліотека польської літератури», серії книг Інституту філології КНУ ім. Т. Шевченка, «Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка» (Житомир), «Українська полоністика» (Житомир), «Реабілітовані історією» (Житомир) та ін.

Професор В. О. Єршов – член Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині, Національної спілки краєзнавців України (Київ), Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza (Warszawa), Światowej Rady Badań nad Polonią (Warszawa).

Професор В. О. Єршов є лідером волинської полоністики, засновником полоністичної школи «Універсум волинського тексту». Палітра зацікавлень ювіляра барвіста й соковита. Він – володар більше, ніж п'ятнадцятитисячного зібрання фольклору рідної Коростишівщини, ретельний бібліофіл та несамовитий колекціонер перших номерів газет і листівок рідного краю. У його зібраннях – колекція настільних корпоративних медалей і значків Житомирщини. Володимир Олегович подарував Коростишівському краєзнавчому музею та музею старожитностей ЖДУ ім. І. Франка частину власної колекції волинських етнографічних предметів. Він зібрав унікальну бібліотеку польської мемуаристики, краєзнавчої та довідкової літератури. Іншими словами, професор В. О. Єршов – житомироцентричний.

Коло наукових інтересів Володимира Олеговича є дуже різновекторним. Водночас сакральне місце в реєстрі єршовських зацікавлень займає польська мемуаристика доби романтизму. Перше зацікавлення майбутнього полоніста життям і творчістю коростишівського митця художнього слова Густава Олізара викристалізувалося згодом у несамовите захоплення ще майже сотнею правобережних художників красного письменства.

Коростишів, його історія та культура, Тетерів та Скелі – це батьківщина професора. Запах Коростишева – це запах дитинства, запах спокою та сонця, коли найрідніші люди ще були живими й здоровими. Тут ювіляр починав свій педагогічний шлях, тут друзі, рідні, могили батьків... Мало кому з учених вдається втілити в життя встановлення пам'ятника об'єкту своїх досліджень, як це було з відкриттям у Коростишеві монумента Густаву Олізару, роботи видатного скульптора Віктора Рожика, або назвати вулиці в Житомирі чи Коростишеві іменами героїв своїх наукових досліджень. А професорові це вдалося!

Історія регіональної філології – це історія волинського слова з усіма його ментальними нашаруваннями, це – історія про волинську ідеомодель та уособлення презентантів її велетнів духу, це – історія іманентності Правобережжя як самодостатнього часу й простору. Сьогодні праці вченого знані й рясно цитовані в Польщі, Булорусі та Росії, загалом там, де є попит на високу науку.

Єршовська епоха волинської полоністики – інтердисциплінарна літературна школа високого академізму, замішана на науковому педантизмі та вивіреності фактів, духовності пошуку, нетерпимості до вторинності, компліятивності та застосуванні ідеологічних трюїзмів. Школа професора – це точність у вибиранні та систематизації сенсів, подій, прецедентів, їх вірність історичному контексту, загальнокультурна структурованість та регіональна іманентність, нарешті, історичне, теоретичне та емпіричне їх осмислення в контексті культури українського Правобережжя. Важливою метою вченого є висвітлення у вітчизняному літературному процесі високого канону польськокомовної української класики, який би презентував простір від Західного Бугу до Дніпра, іншими словами, – Волині, Київщини та Поділля.

Серед непорушних наукових теорій і концепцій професора є одне непохитне уявлення про польськокомовну літературу України як українську літературу, написану польською мовою. Ідея полягає в чіткому та безкомпромісному визначенні польськокомовної літератури Волині, Київщини та Поділля, не як

літератури польської діаспори в Україні, як якогось штучного компонента неукраїнської таксономії, невідомо як розквітлої на теренах правого берега Дніпра, а власне, як автентичної літератури української нації, як власне української літератури.

Професор В. О. Єршов у численних своїх студіях зауважує, що польськомовна література Правобережжя мала природну та поступову етапність розвитку, естетичну змістовність, була затребуваною та впливовою, перебувала в тісному зв'язку з українською культурою та літературою, мала свою таксономію цінностей та інтенцій, нарешті, чітко визначену регіональну іманентність, структурованість та націоцентричність. Це була література народу, який століттями мешкав на теренах краю, а десь, принаймні з XVI століття, почав приймати католицьку віру та ідентифікувати себе «річпосполитівцем». Це був український народ, який говорив і писав польською та латиною, мав свою розвинену та усталену літературну, культурну, освітню, управлінську, судочинну традицію та поступ, іншими словами, соціально-культурну систему буття, зумовлену сукупністю етнокультурних відносин, традицій, уявлень та міфів, які були природно інтегровані в загальноукраїнський історичний культурний контекст. Тому професор В. О. Єршов розглядає польськомовну літературу Правобережжя як органічну таксономічну частку власне польської літератури та органічну таксономічну складову патерної української літератури. Ідея єдиної багатонаціональної, багатомовної літератури українського народу в її різноманітних мовних варіантах вже не раз була озвучена українською інтелігенцією та науковцями.

Наступною концепцією ювіляра є суголосність з кантівською теорією про безкінечну цілісність множин та її імплементація на уявлення про регіональну літературу як універсальне явище, якому також властиві безкінечна неподільність і відсутність уявлення про її кінцевість. На думку професора В. О. Єршова, пізнання малого, локалізованого, регіонально виокремленого явища у багатонаціональній літературі України, будучи інтегрованим

у сучасність, здатне відповісти на виклики та бути затребуваними часом, наситити простір естетичним, інтелектуальним та соціальним, якщо не катарсисом, то порозумінням. Іншими словами, це – шлях безкінечного прогресу суголосного запита реципієнта у конкретно-визначеному сегменті часопростору, що надає універсальності регіональному літературознавству, що полягає в інтердисциплінарній цілісності епохи та часу, його діалогічності та історичній вибірковості. Це відповідає стратегії досліджень наукового центру кафедри теорії та історії світової літератури, де служить освіті й науці професор В. О. Єршов, – «Універсум волинського тексту».

Ще однією методологічною максимом Володимира Олеговича є опонування уявленню про регіональність літературного процесу як про маловартісне явище. Річ у тім, що художня література суб'єктивно виходить із певного партикулярного об'єднання, товариства або, якщо можна так сказати, – салону – für wenige. У соціально або «програмно» виокремленому регіональному явищі занижаються вимоги до якості творів – з'являються групи, групки, різноманітні квазікультурні об'єднання. На перші щаблі вимог часто виходять кон'юнктурні або компаративні інтереси, що обумовлюють певні вимоги та обговорюють певні пропозиції, що зрештою ведуть до зниження естетичної якості тексту. Тому часто текст тріумфально затребуваний або функційний в одному соціумі виявляється абсолютно незатребуваним у іншому. Така ситуація з великими або малими регіональними просторами іноді веде до інтелектуальних конфузів. Річ у тім, що регіональні дослідження вимагають універсальності інтердисциплінарних рефлексій, іншими словами, – знати або намагатися знати все! Краєзнавець здебільшого і знає все, навіть те, про що б дехто дуже хотів би забути!

Металітературний дискурс крізь час і простір є одним із провідних завдань системного аналізу тексту, коментування та інтерпретації його з метою впізнання та вписання у певну систему, виявлення особливостей поетики й, відповідно, відмінних

викликів часу. Наукове коментування розширює текст, але й насичує його суб'єктивізмом, здатним нівелювати феномен як явище, з одного боку, а з іншого, – навпаки – насичувати його додатковими й часто не властивими «запахами, смаками й кольорами». Як відомо, коментування одного тексту в контексті певного регіону й коментування його в контексті світової літератури – не тотожні коментування. Обидві форма, ведучи до подрібнення тексту, на думку професора, у першому випадку сприяють формуванню автовізії, у другому – її імагологічних сенсів. Але й у першому, й у другому варіантах рефлексій йде осмислення типології художніх форм, правда, перша форма більш байдужа до художньої якості тексту, переносючи акценти на змістовність, проблематику та інтенції. Тому саме в цьому контексті цікавим є створення літературної історії краю, у нашому випадку – Волині, уточнює Володимир Єршов. Саме такий підхід здатен «оживити» Клію, заставити її дихати, плакати й говорити часто з надривом, іншими словами, – відтворити поетику побутової поведінки, природнього життя. Таким чином, універсум волинського тексту мислиться професором як відкрита, нестійка система з потужним замісом саморегуляції в її міцному зв'язку з локалізованим регіоном, що, в свою чергу, забезпечує вічну динаміку її інтерпретації та відповідність викликам епохи.

Наснаги шановному ювілярові, користі й задоволення кожному читачеві!